

niku svobodo pri ustvarjanju, za obliko umetniškega dela pa je odgovoren zmeraj pisatelj sam.

Kozakove meditacije in izpovedi dobijo svoj pravi pomen šele, če upoštevamo čas, v katerem so nastajale. Njegovi nazori napovedujejo v svojem času neizprosni boj s statičnim pojmovanjem življenja in z vsemi ideologijami, ki so ovirale razvoj umetnosti. Prepričljivost Kozakovega nazora o umetnosti še posebno potrjuje resnica, ki jo v vsem tem obdobju brani, da umetnik oblikuje iz novih družbenih temeljev človekovo zavest za čase naprej, toda podobe novega človeka iz prihodnosti ne more pričarati.

Moralni kompleksi in dileme, duhovna neurejenost časa ter Kozakov aktiven odnos do življenja se zrcalijo prav tako že v prvih povojnih leposlovnih delih, naj omenim samo *Leseno žlico* (1947 in 1952) in *Gašperja Osata* (1949). Uporni pisateljski duh, ki mu je bilo sojeno le hrepenenje in nenehno iskanje, pa je kljub dvomom in neveri ohranil vse do konca globoko zaupanje v življenje in človeka.

Zapiski, ocene in poročila

BRUDER GRIMM GEDENKEN 1963*

Delo so izdali navedeni uredniki s sodelovanjem Muzeja bratov Grimmov v Kasselu in Inštituta za srednjeevropsko narodoslovje na univerzi v Marburgu kot 54. zv. revije Hessische Blätter für Volkskunde. V njem devet avtorjev obravnava posamezna obdobja življenja in dela obeh bratov, ki sta ustvarila temelje nemškega jezikoslovja in narodoslovja v najširšem pomenu. Prav zaradi njunega tako obsežnega in pomembnega dela je o njiju moč in potrebno tudi po sto letih še vedno odkrivati in dognati mnogo novega. Njuna izdaja Kinder- und Hausmärchen... je v prevodih v mnoge jezike ostala do danes najbolj klasično mladinsko branje in pojem za to zvrst, v znanstvenem pogledu pa je spodbudila zbiranje ljudskega pripovedništva pri drugih narodih in postala s primerjalnim delom Nemca J. Bolteja ter Čeha Jiříja Polívke (Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm I—V, Leipzig 1913—1932) podlaga vsemu raziskovanju ljudskega pripovedništva evropskih narodov. Tudi prva dognanja o naših pravljicah so bila objavljena v tem delu.

Stiki Slovencev z Grimmoma so se pričeli po vsej verjetnosti tedaj, ko je J. G. pričel objavljati v Schleglovem časopisu Deutsches Museum in mu je Kopitar v zvezi s to revijo pisal: »Wien ist nun das Centrum Deutschlands in so mancher Rücksicht.« In ko je J. G. bival 1814—1815 na Dunaju ter zapisoval tam pravljice po pripovedovanju znancev, namenjene za 3. zv. KHM, mu je Kopitar »po mladostnih spominih« pripovedoval pravljico o »svetem Korantu«, ki jo je nato W. Grimm objavil v 3. izdaji III. zv., str. 141 kot dodatek h KHM 82. — Kopitar je J. G. opozoril tudi na Karadžiča in srbskohrvatsko ljudsko pesem.

Poslej sta Grimma imela malo stikov z Avstrijo, bolj pa so se tu zanimali za njuno delo. Anastazius Grün je 1837 napisal navdušeno pozdravno pesem Jakobu G-u; v njej je nastopil kot nasprotnik predmarčnega režima, kar sta brata G. s svojimi prijatelji sprejela z velikim zadoščenjem. — Jakob G. je napisal poročilo o Kopitarjevi izdaji staropolskega psalterja (1834) in Glagolita Clozianusa (1836); v njem imenuje Kopitarja »najbolj sodobnega slavista« in si želi pomnoženega ponatisa njegove slovnice z oznako »slovenski« jezik v naslovu ter slovarja. Kopitar je Jakobu G-u posredoval tudi iskanje gotskih runskih alfabeta v dunajski dvorni knjižnici.

* Gedenkschrift zur hundertsten Wiederkehr des Todestages von Jacob Grimm. (Uredniki:) Gerhard Heilfurth, Ludwig Denecke in Ina-Maria Greverus. N. Elwert Verlag Marburg. 1963. Str. 610.

Poleg članka L. Schmidta o J. G. in avstrijski etnologiji je za nas najpomembnejša razprava Miljana Mojaševića: *J. G. und die Jugoslawen. Skizze und Stoff zu einer Studie* (str. 333—365). Da je naslov spisa glede na vsebino preširok, priznava avtor sam, ko pravi, da bo njegovo težišče na stikih J. G-a s srbskohrvaškimi ljudskimi pesmimi, z Vukom in Kopitarjem, medtem ko bo stike z drugimi Jugoslovani obravnavala šele v podnaslovu napovedana študija. Ker je pa bilo o tem predmetu že mnogo pisanega tako pri Srbih kot pri Nemcih in drugih narodih (o tem nazorno priča 7 in pol strani opomb k spisu), zato obravnava avtor tu samo izbrana dejstva in vprašanja. Pri tem sta imeni Vuk Karadžić in Jernej Kopitar stalno združeni in njuna dejavnost se prepleta. Skupaj z Jakobom Grimmom jih imenuje Mojašević »trojno ozvezdje« (340), v katerega znamenju se je do najnovjšega časa razvijala »jugoslovanska germanoslavistika« (r. t.). Prav Kopitarjevo dopisovanje z Jakobom G. in Vukom je eden glavnih virov za raziskovanje teh stikov.

Mojašević se ukvarja predvsem z Grimmovimi ocenami Vukovih del in z njegovim vrednotenjem srbskohrv. ljudskih pesmi. Saj je prav Jakob G. najmočneje poudarjal pomen Vukovega dela in vrednost teh pesmi. Ustavlja se tudi pri G. prevodih sh. pesmi, pri čemer nas zanimajo ugibanja raznih avtorjev, koliko mu je pri tem pomagal Kopitar. M. pravi o tem: »Bilo je velikopotezno sodelovanje med Kopitarjem, Grimmom in Karadžićem, tako da ne bo vselej mogoče vsega zopet razločiti« (352). In dalje: »Občudovanja vredno je, kako dosledno je Grimm navodila odločnega Koptarja glede Karadžića ubogal. Na Kopitarjevo željo je storil za Karadžića vse, kar je bilo mogoče« (r. t.). Kopitar je bil »vedno neutrudni, dajajoči«, zato je Vuk pisal Grimmu, da je med njimi »lepa vez, ki nas druži, tudi če si ne dopisujemo«.

Srbski avtor poudarja, da sta bila Kopitar in Grimm »kot filologa drug drugemu dorasla« (353) in da je »Kopitar bil gonilna sila, ki je dala teči bogatemu toku sh. ljudskega pesništva po Karadžiću v tiskano slovstvo in potem dalje v prevodih« (354). — Mojašević govori obširno o Kopitarjevem ugledu tako pri Srbih kot pri Slovencih in navaja nekaj — žal le srbske — literature o njem. — V nadaljevanju svoje študije se bo moral Mojašević ozreti — ali pa kdo pri nas — tudi na stike Slovencev po Kopitarju z delom obeh Grimmov, saj nam prav obravnave o takih stikih pri drugih narodih v priročnem zborniku dokazujejo, kako so drugod to dolžnost že izpolnili.

Slovinci srečamo drugega svojega rojaka, Matijo Murka, v krajši razpravi Pavla Trosta, o J. Grimmu in češkem kulturnem svetu; v nji je avtor uporabil pomembna dognanja našega slavista in germanista o teh stikih v delu *Deutsche Einflüsse auf die Anfänge der böhmischen Romantik* ravno pred 70 leti.

Med 16 spisi, ki obravnavajo stike med to nenavadno dopolnjujočo se nemško bratsko dvojico in raznimi narodi je mogoče najbolj zanimiva razprava Isidorja Levina *Ruska podoba Grimmov*. Drugi spisi segajo do Amerike in Japonske, vsi pa pričajo o nenavadni privlačnosti dela obeh bratov, o izrednem bogastvu njihovih idej in mnogostranosti njihovih raziskovalnih področij, kar je tako plodno delovalo na različne domoznanske vede pri mnogih evropskih narodih in je v mnogih pogledih vzpodbudno še danes.

Vilko Novak
Fil. fak. Ljubljana

HAMMOVA SLOVNICA ZA TUJCE

Lani je v Zagrebu izšla zanimiva slovnica hrvaško-srbskega jezika, ki jo je napisal profesor slavistike na Dunaju, hrvaški rojak Hamm.* Knjiga je namenjena tujcem, piše pod njenim naslovom. In kakšno metodološko obravnavo je povzročil ta namen? Predvsem to, da je delo pisano zelo preprosto, da se odlikuje po treznem podajanju (v zelo preglednem tisku), da se pisec ne spušča v podrobnosti in izjemnosti, pa tudi lingvističnim oddaljevanjem od tradicionalne normativne slovnice se raje izogiba. Posebej še je treba poudariti preprostost, a natančnost v rabi terminologije. Človek bi si sicer tu pa tam (v uvodnih razlagah) zaželel v formulacijah večje pretanjenosti; za primer navajam formulacijo, ki omogoča tole piščevo trditev: »Zagreb je prvi među

* Kratka gramatika hrvatskosrpskog jezika za strance. Sastavio prof. dr. Josip Hamm. Školska knjiga. Zagreb 1967. 122 str.